

Kratki poduki
o
uspešnji konjereji

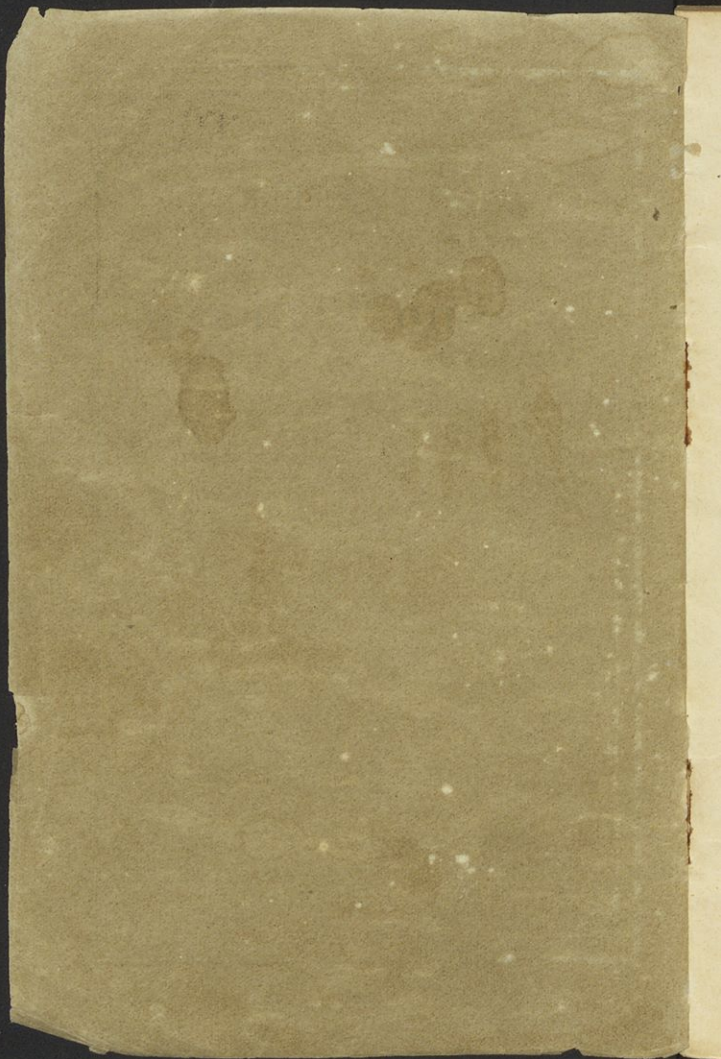
in v zvezi stoječim
gospodarstvom.

Izdalo
konjerejsko društvo štajersko.

V Gradcu.

Založilo „konjerejsko društvo štajersko“.

1893.

Kratki poduki
o
uspešnji konjereji
in v zvezi stoječim
gospodarstvom.

Izdalo
konjerejsko društvo štajersko.

V Gradcu.
Založilo „konjerejsko društvo štajersko“.
1893.

65 φ 704 875

Prevod iz gospodarstvenega lista „Der Pferdezüchter“.

201501588

C. kr. vseučilišna tiskarna „Styria“ v Gracuu.

Plemenjenje žrebic.

Vsakemu umnemu konjerejcu je znano, da se kobile raje vbrejijo, če se vsako leto spustijo k žrebcu. Vendar pa je treba po nekolikih letih eno leto prenehati, da kobila preveč ne oslabi. Koliko pa mora biti žrebica stara, da jo smeš rabiti za pleme? V tem je treba razločiti med hladnokrvno in žlahtno ploho. Hladnokrvne plohe so konji s širokim hrbtom, debelimi nogami in primeroma debelo glavo. Taki so konji ardenskega, burgundskega, kartoškega, noriškega, valonskega plemena. Nahajajo se večinoma na srednjem in zgornjem Štirnem.

Žrebico takega plemena, ako je zdrava, močna, dobro razvita ter veliko ne dela, smeš spustiti k žrebcu že v tretjem letu. Če pa je slaba in veliko trpi, tedaj pa še le v četrtem letu.

Žlahtne plohe so konji z ozkim hrbtom, na visokih, primeroma šibkih nogah in z nežno glavo. To so konji angleškega polno- in polkrvnega, arabskega polno- in polkrvnega, anglo-romanskega, hanoveranskega plemena.

Žrebice take plohe smejo se v četrtem letu rabiti za pleme. Ako pa so slabo rejene in mnogo trpijo, tedaj pa še le v petem letu.

Kdor slabo razvite žrebice rabi zgodaj za pleme, škoduje s tem kobili ter dobi slabo, gingavo žrebe. Slabo rejena kobila ali taka, ki veliko trpi, potrebuje vso hrano za sebe, da ohrani svoje telesne

moči in toraj ne more zadostne hrane dajati žrebetu v svojem telesu. Posledica temu je, da obadva, kobila in žrebe, hirata.

Če pa je žrebica močna, dobro razvita, tedaj vrže gospodarju hasek, ako njo zgodaj pusti k žrebcu. Zakaj, dokler je še premlada, ni za težavno delo ter zastonj v hlevu stoji, ako nima žrebeta. Opomniti pa moram gospodarje, da naj nikar ne spuščajo malih slabih kobil k težkim žrebcom. Pri takih kobilah se žrebe primeroma preveč razvije in toraj težko kotijo. Mnogokrat pa tudi kobila in žrebe pri kotenju pogineta.

Divjega konja vkrotiti.

Divjega konja vkrotiš, ako mu hitro z rokama oči zatisneš ter mu nekterekrati močno v nosnice dihneš. Tako so že zdavnej Indijanci krotili bivole, divje konje i. t. d. Poskusi in gotovo ne bodeš tako neusmiljeno pretepal vboge živine, ako se splaši, ali kako drugače zdivja.

Kako krmiti žrebeta s kravjim mlekom.

Nesreča nikdar ne praznuje. Tega je najbolje prepričan živinorejec. Pogosto se toraj pripeti, da kobila, ki se je skotila, oboli, ali ne pusti žrebetu sesati, ali pa celo pogine. Kaj je v tem slučaju storiti konjerejcu? Kako vzrediti žrebe, s čim je krmiti, ko nima materne hrane? S kravjim mlekom. Vendar pa se kravje mleko precej razlikuje od kobilinega. Kravje mleko ima manj maščobe in sladkorja, pa več žmitka ali mohota, to je onega,

iz česa obstoji sir. Potrebno je toraj kravje mleko kolikor mogoče enako storiti kobilinemu, kar se zgodi s tem, da se mu pridene deseti del vrhnja ali smetane in sladkorja. Litru mleka treba je pri-mešati en dekagram vrhnja in ravno toliko sladkorja. Boljše je mleko mlade krave, krave, ktera je še pred kratkem telila, ker je bolj mastno. Zraven je treba priliti četrti del vode, k litru mleka toraj četrt litra vode, da se ne napravi tako hitro sir. Ako se ne prilije vode, tedaj se žrebetu v želodcu mleko vsede, da ga težko prebavi ter dobi drisko.

Ravno tako je ravnati s kravjim mlekom, ktero se daje žrebetom kot zdravilo pri vratnih boleznih, influenci (ktero tudi konji dobivajo) i. t. d.

Teden dni staro žrebe potrebuje na dan dva litra kravjega mleka. Dobro je, mleko toliko segreti, da ima kakih 25 stopnji toplote, ter je žrebetu podati v štirih obroklh.

Zelo koristno je, ako se pri krmljenji žrebeta poslužuješ sesalne steklenice s kavčukovo cevjo. Korist pa obstoji v tem, da žrebeta mleko po malem po cevi sesajo, ter je leži prebavijo. S časom daje se žrebetom več mleka. Ko so tri tedne stara, primešaj mleku nekoliko močnika (soka). Močnik mora biti napravljen iz ovsene ali pa ječmenove moke ter dobro kuhan. Nikdar pa naj konjerec žrebetom take starosti v mleku ne primešuje nekubane moke. Slinivke takih žrebet še so preslabo razvite, da bi mogle dati dovolj slin za prebavljenje močnih cmokov. V dveh do treh mesecih se pa slinivke že toliko okrepečajo in zobje žrebetu toliko vzrastejo, da zamore namočen kruh snesti (žreti). Pozneje se zamore krepkemu žrebetu podajati že tudi semtertje debelo mleta ovsena moka.

Kaj pa je krivo, da nektere močne kobile kotijo slaba žrebeta? Vzrok temu je, da morajo nektere kobile, posebno zadnji čas, ko so breje, preveč delati, druge vedno v hlevu stojijo. Oboje je kobili in žrebetu škodljivo. Breje kobile naj vsak dan kaj lahkega delajo. Če pa ni takega dela, pa jih moraš pustiti vsak dan nekoliko ur na svež (frišen) zrak, da se sprehodijo.

Zboljšanje travnikov potrebno v povzdigo konjereje.

V teku poslednjih dvajset let se je naše narodno gospodarstvo zelo predrugačilo. Poprej je pridelovanje žita prinašalo kmetu potrebnih dohodkov. Od tistega časa pa, ko je tuje amerikansko in avstralsko žito zdatno znižalo ceno našemu zrnju, mora vsak posestnik gledati na to, da si odpadle dohodke iz pridelovanja zrnja nadomesti s tem, da bolje skrbi za živinorejo. Dobre živinoreje, bodi si konjev ali goveje živine, pa si brez dobro obdelanih travnikov misliti ne moremo. Vendar za travnike mnogi posestniki najmanj skrbe. Navadno se zadovoljijo s tem, da krtovnjake povlačijo, mah in volk z brano izruvajo ter semtertje travnike napojijo z vodo mimo šumljajočega potoka. Toda s tem še nikakor ni vse delo na travniku opravljeno. Pred vsem je treba močvirnate kraje osušiti. To se zgodi najleži s tem, da se napravijo jarki, po katerih preobilna voda odteka. Kjer pa je jarek, tam ni trave. Boljši so toraj s kremenom (potočnim kamenom) obokani rovi, katerih površje je s trato pokrito. Kjer pa se močvirje osuši, treba je slabo travo z boljšo nadomestiti s tem, da se naseje seme boljše trave,

ali pa se potrosi z apnom ali pepelom. Dobro je tudi mokrotne kraje potrositi z žagovino (piljevino).

Prav dobro je napajati travnike v spomladi in v jeseni s kalno vodo. Kjer pa to ni mogoče, tedaj pa se naj vrežejo v travnik brazde, ktere imajo namen, travnike napajati, preobilno vodo pa zopet odvajati.

Najboljše in najpotrebniše za travnike pa je gnoj. Gnojiti moraš vsako leto travnik z mešanico (kompostom) in gnojnico, vsako tretje leto pa s hlevnim gnojem.

Veliko škode travnikom napravi paša. V jeseni popasejo ljudje s konji i govedo travnike ne glede na to, ali so primerni za pašo ali ne. Za popaševanje niso močvirnati travniki. Živina nje shodi, dobro travo potepta in vniči ter še napravi več močvirja. Za pašo tudi niso strma rebra. Živina zrahlja prst, ktero potem naliv (hlišč) odplavi. Za pašo slednjich tudi niso presuhi travniki. Živina, bodi si konji ali goveda, jih tako potepta, da se mnogokrat na njih prah kadi ter potem skoraj nič več ne raste.

Kako rediti konje težkih hladnokrvnih plemen?

Žrebeta težkega hladnokrvnega plemena treba je po zimi marljivo spuščati na prosto v sveži zrak; le po noči naj se zapirajo v zračne hleve. Nad tem se pregrešijo mnogi konjerejci, kteri skrbijo le zato, da imajo okrogle, debele konje ter jih v ta namen vedno v toplih hlevih stati pustijo. Taki konji pa so medli, mehkužni ter ne morejo nič zdržati. Navadni kupec pa ne išče konja za mesnico, ampak

za delo. Hoče imeti toraj močnega, trpežnega in vstrajnega konja. Taki pa se zredijo z ovsom, dobrim, zdravim senom, posebno pa z obilnim gibanjem na prostem v svežem zraku, kjer se konj vtrdi. Pri vzrejevanji konj gledati je tudi na to, da so dobrega pokolenja, to je dobre kobile in dobrega žrebca.

Je li treba konja vsaki mesec prekovati?

Konja je treba takrat prekovati, kadar rog kopita, katero podkova varuje, vzraste čez podkovo. To se zgodi navadno vsak peti teden. Ako staro podkovo dalj časa pustiš na kopitu, tedaj ovira kopito, da se ne more raztezati in skrčevati. V notranjih delih pa zaostajuje kri in se ne more prosto pretakati. Konj postane šepav. Sploh pa je treba konje, kateri imajo polno mesnato kopito, večkrat prekovati.

O vzreji konjev dirjalcev v Avstriji.

Velike vrednosti za našo državo je obnovljenje državne kobilarne (žrebčarije) v Pibru. Zakaj upati smemo, da bode zdaj država skrbela zato, da se bode v Avstriji vzgoja konjev dirjalcev povspešila. Ta stroka konjereje bila je do sedaj pri nas zelo zanemarjena. Amerikani, Avstraljani in Rusi so nas v tem presegli.

Sicer je tudi do sedaj bila državna kobilarna za dirjalce v Radavcu, vendar ta je tako oddaljena, da konjerejem tustranske državne polovice ni bila pristopna. Z veseljem pozdravljajo toraj tustranski

konjerejei državno kobilarno v Pibru. Toda zdaj bi trebala država priskrbeti vsaj enega ameriškega žrebca dirjalca. Dobro pa bi bilo, če bi država kupila tudi nekatere take kobile. Vendar take kobile so sedaj zelo drage, in ni verjetno, da bi si jih država oskrbela. Začasno si bomo morali pomagati s tem, da bomo za vzrejo dirjalcev rabili angleške polnokrvne in polkrvne kobile. Pri izbiranju takih kobil pa je treba paziti, da so lepe postave, močne, vztrajne in posebno dobre dirjalke, da s prednjimi nogami močno grabijo, in z zadnjimi zdatno pomagajo.

Ako bomo tako pazno zbirali ter le najboljše kobile za pleme rabili, tedaj si bomo tudi doma izgojili izvrstne dirjalce. Posebno moramo rabiti polnokrvne, [ker imajo več duška, vztrajnosti in hitrosti, ter se bolje plodijo, kakor drugokrvne kobile.

Kmečki posli.

Gotovo ni v nobenem stanu toliko pritoževanje, da manjka dobrih poslov, kakor ravno v kmečkem. Nekdaj bilo je veliko bolje, slišiš soglasno. Kdo je kriv? Deloma posli, pa tudi gospodarji.

Nekdaj bilo je življenje bolj patrijarhalično. Posli bili so kakor udji družine, kar je dobro vplivalo na posle in gospodarje.

Dandanašnji pa lehkí promet z mesti in obrtnija se je zelo razvila, in kar je mladega, tišči tje v veliko škodo kmečkih gospodarjev. Zraven tega pa so tudi posli nepotrpežljivi, leni, nezmerni in razposajeni, ter hrepene po vživanji. Posledica temu je, da so goste službe in redke sukne pri poslih in gospodarjem kvar.

Pa tudi kmeti in kmetice so temu veliko krivi. Marsikteremu gospodarju ni nič prav, kar posestori. V vsem vidi le hudobnost in porednost poslovo. Razun tega pa svojo slabo voljo, svojega mačaka, z eno besedo svojo jezo in nevoljo hočejo na poslih si ohladiti, in vedno zdaj tega, potem zopet onega posla zmerjajo. Tako obnašanje stori posle nejevoljne in malosrčne, tako, da zgubijo vse veselje do dela ter nič bolj hrepeneče ne želijo, kakor da bi se prav kmalo rešili takih gospodarjev in gospodinj. Da se bodo neznosne razmere zboljšale, morejo gospodarji svoji družini s pridnostjo in zmernostjo, posebno pa z ljubeznijo in potrpežljivostjo lep izgled dajati, ob svojem času prijazno opominjati in resno posvariti.

Močna klaja za teleta.

Koruzo debelo zmli ali zdrobi. Potem nji prideni pol lanenega semena. Oboje zmešaj ter zopet zmli. Tej zmesi prideni pol drobno zmletega graha. Na primer: na 100 litrov koruze vzemi 50 litrov lanenega semena in prideni še 75 ali pa tudi le 50 litrov zmletega graha. Tako pripravljena zmes je izvrstna piča teletom.

Kako odpraviš škodljivi plevel iz travnika?

Vzemi posodico, ktera je zgoraj široka. Vlij v njo hudičevega olja (vitrijola). Vzemi palčico in napravi v njo od spodaj 5 centimentrov na dolgo različne zareze okrog in okrog. Tako narezano

palčico pomakaj v hudičevo olje ter jo pritiskaj v srčica plevela, kterega hočeš odpraviti. Razjedljiva tekočina rani srčice rastline, deževnice in snežnica pa povzročita, da začne gnjiti in v spomladi je pokončana. Tako bi kazalo v jeseni koruzo in podlesek iztrebiti iz travnikov.

Pridelovanje detelje.

Rastline, ktere rabimo za krmo, imajo v svoji mladosti največ redilnih snovi; kolikor starejše pa postajajo, toliko bolj zgubljajo beljakovino, ali pa postane beljakovina manj prebavljiva, ker rastline bolj trde, lesene zrastejo. Rastline za klajo ne smemo toraj pustiti se preveč postarati, če hočemo imeti dobro krmo. Pa tudi premladih ne smemo kositi, ker tako dobimo sicer dobre toda malo krme. Rudečo ali našo navadno deteljo je toraj treba kositi takrat, ko se je na pol razcvetela; nemško deteljo (lucernko) pa moraš pokositi ravno prej, kakor začne cvesti, ker ta detelja hitreje lesena postane.

Vendar s tem še nimaš najboljše deteljne krme, ampak treba je deteljo tako posušiti, da kolikor mogoče najmanj perja odpade. Če detelja ni popolnoma suha, rada splesni; če pa se večkrat obrača, najboljše, namreč peresea, odpade. Zatoraj pa se naj le prva detelja ob ugodnem vremenu na tleh suši. Vsa druga pa in tudi prva ob slabem vremenu naj zloži v kopice, da se po malem na miru posuši. Take kopice pa se napravijo različno. Vzamejo se poldrugi seženj ali tri metre dolgi, svržoviti kôli, tako da so svrži eden ali poldrugi črevelj dolge. Ti kôli se zasadijo močno v zemljo in na-nje se naveši detelja, tako da je okoli debela kôlovega ne-

koliko praznega prostora ali votline, zvonaj pa okroglo. Vesiti moraš toraj začeti pri tleh, toda tal se detelja ne sme dotikati, potem pa više in više do vrhunca. Na vrhuucu pa napravi kapo, da se bode voda ob času dežja po robih stekala na tla. Take kôle navadno dobivajo s tem, da izsekajo mlade po 4 ali 5 metrov visoke smreke, kjer so pregosto skupaj, ter imajo tako naravne kline. Zamoreš pa tudi dve sohi vkopati v zemljo kake dva do tri sečnje narazen. Te sohi se potem prevrtate, tako da je ena lukna od druge nekoliko nad črevelj oddaljena. Skoz te luknje pa se potegnejo drobni pa močni tramovi, na ktere se detelja naloži. Nad sohama in drogi pa se napravi streha iz dveh desek. Tako se detelja po malem posuši, zvonaj njo sicer dež nekoliko spere, znotraj pa je najlepša zelena krma.

O plemenji in vzreji konj.

Kdor hoče biti dober konjerec, mora gledati, da dobi žrebeta dobrega plemena ter je razumno vzgoji. Dobro pleme dá žrebetu lepo obliko in dobre lastnosti, dobra izreja pa potrebni razvoj. Kakor pa neugodne lastnosti dobra izreja zmanjša in zboljša, ravno tako pa slaba izreja vniči najlepše prednosti dobrega plemena. Iz omenjenega je toraj razvidno, kolike vrednosti v konjereji je razumna izreja.

Semttertje pitajo in debelijo žrebeta ter jim ne privoščijo prostega gibanja. Ves čas stojijo v zadublih, temnih, močvirnih hlevih brez da bi se jim osnažila koža in kopita. Tako zanemarjena žrebeta vzrastejo, pa nimajo nobene cene, ker imajo različne pogrške. Konjerejci in kmetje pa tožijo o

slabih cenah in slabih časih, ktere pa so sami s svojo brezbržnostjo zakrivili.

Ko se žrebeta odstavijo, moraš jih do dopolnjenega prvega leta krmiti z ovsom. V tem času se mladi život najbolj razvija, zatoraj potrebuje krepke brane. Kar v prvem letu zamudiš, v mnogih letih pozneje popraviti ne moreš.

Poleg dobre hrane, ktero daje oves, potrebuje žrebe obilnega gibanja na prostem. Gibanje razvija mišice in krepča život žrebeta. Povspešuje pa tudi prebavljenje ter stori, da pride krma v hasek. Pa ne le ob lepem vremenu po letu, ampak tudi ob grdim in po zimi morajo se žrebeta veliko na prostem gibati. Kdor noče vsaki dan žrebeta spustiti na prosto, ali komur manjka za to prostora, tisti naj mesto konjev redi svinje; več dobička mu bodo donašale.

Konj ima na kopitah stati in po kopitah hoditi. Treba je toraj že zgodaj kopito prirezovati ter na nje posebno skrb obrniti. Pogosto najdeš predolge kopita, ali pa tudi, da je en rob kopita viši od drugega. Oboje ovira žrebe v hoji ter zveriži kopito. Visoke piščali in kratka kopita napravijo leseno nogo ali štuld. Pri tem pa trpijo biceljni. Potrebno je toraj posebno skrbeti za razumno izrejo žrebet.

O brejih kobilah.

Breje kobile potrebujejo posebno skrb. Najmanjša napaka je velikokrat kriva, da zmečejo, težko kotijo ali slaba žrebeta skotijo.

Breje kobile naj se rabijo za lahko delo, samo gledati je treba, da se ue preženejo. Le zadnji mesec pred kotenjem naj se vsak dan spustijo več

ur na prosto, ali pa nje ženi na sprehod. Krma mora biti zdrava in obilna. Polagati pa jim ne smeš take piče, ktera vzroči ščipanje (kóliko) ali zaprtje. Proti koncu noše jim ne smeš pokladati preobilne krme, ker zavzema preveč prostora v trebuhu, ter krati prostor razvijanju žrebeta. Preobilna in premočna piča pa tudi odebeli preveč kobile, povzročuje težko kotenje in zmanjšuje mleko kobile. Krmiti je moraš štirikrat na dan, da leži prebavijo. Nikdar pa ne smeš breje kobile v hlevu mirno stati pustiti, ker s tem ves orgauizem kobilin oslabi, sad v maternem telesu premalo hraue dobiva in kotenje težavniše postane.

Kdor noče dobro skrbeti za breje kobile, ta naj kobil k žrebcu ne spušča, zakaj nikdar ne bo imel pri njih sreče.

Kaj je krivo, da kmet peša.

Vzroki, zakaj kmet v naših hribovitih deželah peša, so sledeči:

1. Malokteri kmet se poprime novega boljšega pri obdelovanji svojih posestev, kakor tudi pri živinoreji. Věčina jih ostane pri starem kopitu. Nočejo brati kmetijskih strokovnih listov, ne poslušati predavanj o umnem kmetijstvu.

2. Mnogim manjka pridnosti in varčnosti. Obe navedene pomanjkljivosti lahko posestnik odstrani, ako ima redno voljo.

3. Železniški cenik za prevažanje kmetijskih pridelkov je previsok, in kmet ne more z inozemstvom tekmovati. V tem oziru bilo bi mu pomagano, ako bi se glavne prometne proge podržavile.

4. Kmetom veliko škodo delajo neugodne trgovske in carinske pogodbe z inozemstvom. Ta nedostatek zamore le država odpraviti.

5. Obrest posojil na kmečka posestva so previsoke ter kmeta preveč teže. Temu bi zamogla država odpomoči s tem, da bi ustanovila kmetijske zadruge. Vendar mora kmet najpoprej odpraviti prvo in drugo zgoraj omenjeno napako, ker drugače bi ga okoliščina, da bolj lahko dobi denar, toliko globokeje v dolge pokopala.

Kako odvaditi konja, da ne bo iztezal jezika.

Konju, kateri ima navado iztegovati jezik, napravi žvalo, ktera ima v sredini 3 do 4 cole dolgo verižico. Ako bo toraj konj peljal in bodo imel žvale in povrh še tako verižico, tedaj bo žvekal verižico ter pozabil jezik vun moleti. V nekterih tednih se bo odvadil ter tudi pri žvalih brez verižice ne bode iztegoval jezika.

Konjereja v naši deželi.

Cena naših žitnih pridelkov je v zadnjem desetletji močno padla. Vzrok temu je, ker jnžna Rusija, Egipt in Amerika pridelajo veliko žita, ktero se prav po ceni prepelja v naše kraje. Kmet, kateri je do sedaj imel svoj dobiček iz pridelovanja žita, primoran je, obrniti se k živinoreji, posebno h konjoreji. Pri konjereji se nam ni bati, da bi cena konj padla s tem, da bi druge države povišale carino

na naše konje. Vsem našim sosednim državam manjka konj, poleg tega pa ima vsaka država leto za letom več vojakov in toraj potrebuje za-nje več konj. Oboje nam jamči dobro, deloma visoko ceno naših konj.

Ako pa hočemo svoje konje lahko in po visoki ceni prodati, tedaj nam je skrbeti za močne, trpežne konje. Konjerejci, kateri svoje konje slabo, mehkužno izrežajo, ne smejo se zanašati, da bi je drago prodali. Kupec že deset korakov daleč konja pozna, je-li čvrst ali mehkužen.

Pri sedanjih okoliščinah ni dovolj rediti konje le za domačo raho, za obdelovanje polja, ampak umen gospodar mora gledati, da vsako leto enega, dva ali tri konje proda. S tem dohodkom poplačal bo davke, poravnal domače stroške ter še imel na gospodarstvo.

Da pa bodo imeli naši konji dobro ceno, treba je skrbeti, da bodo daleč okrog sloveli kot dobri, trpežni konji, kateri morejo veliko zdržati. Če bomo imeli take konje, tedaj bo hotel vsak pri nas konja kupiti in kupec bo kupcu ceno povišal. Dober sloves pa bodo naši konji dobili s tem, ako bomo imeli neko gotovo dobro pleme in če bomo mladež razumno vzgojevali s tem, da ji bomo podajali zadostno primerne hrane ter njo pustili veliko na prostem gibati se.

Svetovati je toraj in neprecenljive koristi ob ugodnih letnih časih, to je v spomladi, po letu in v prvi jeseni imeti konjsko mladež na pašnikih, posebno na planinskih pašnikih. Ob slabem letnem času pa se naj napravi primerno ograjo v podobi kroga, ktereга premer (po črez) ima 20 korakov.

Kdor pa nima planinskih pašnikov, pa naj vsak dan ob lepem in grdem vremenu žrebeta

več ur, tudi celi dan ima v dvoru ali na sadunosnih vrtilih.

Velik dobiček bo imel, kateri bo te nasvete poslušal ter se po njih ravnal.

Sme se li v jesen strnena detelja popasti?

Strnena detelja se imenuje ona, ki je rastla med pšenico, ržjo, sploh med žitom. Ako je zemlja mehka in detelja slaba, ne smeš na nji pasti. Pozno in močno deteljo popasti, detelji zelo škoduje. Ako pa je vreme ugodno in detelja močna, košata, tedaj njo smeš popasti; še celo svetovati je, tako deteljo popasti. S tem, da deteljo popaseš, zgubi glavno steblovje. Nad korenjem se nastavi več popkov in detelja je v spomlad gostejša, kakor če nje ne bi popasel v jeseni.

Sploh pa moraš paziti, da ne boš pasel na detelji do tistega časa, ko sneg zapade, ampak moraš nekoliko prej še v toplem vremeni nehati pasti na strnjeni detelji, da se ona okrepeča in obraste, ter se more bolje mraza braniti.

Rape pri konjih.

Rape imenujemo kožno vnetje ali kako drugo poškodovanje na zadnji in doljni strani nog, to je na koži zadi pod bieljem. Koža pod bieljem je vneta, otekla, gorka, boleča. Na koži opazimo tudi rudečino; zraven pa je koža gubasta in nagrbančena. Konj šepa ali pa hodi nekako previdno in drveno. Kmalo se prikažejo na oteklih delih mehurčki, ki

so napolnjeni z rumenkasto tekočino. Mehurčki popokajo, iz tekočine napravi rujavkaste kraste. Kakor pri vsaki bolezni treba je tudi pri rapah nekoliko časa počakati, da je konj na suhem. Boleče dele je treba z mlačno vodo osnažiti. Kako zdraviti rape glej v knjigi „Domači živinozdravnik“, spisal Franjo Dulár, izdala „Družba sv. Mohora“ v Celovcu leta 1890, str. 153.

O napajanju konjev.

Zdrav in trpežen konj potrebuje na dan 20 do 30 litrov vode. Voda, s katero se konji napajajo, pa ne sme biti mrzlejša, kakor 12 stopinj Reaumurja, ker se z mrzlejšo vodo lahko konj v želodcu prehladi. Ako so studenci globoki, tedaj je treba po leti vodo nekoliko pred napajanjem navleči, da se ogreje na solnci ter se mineralične stvari vsedejo. Po zimi pa naj voda nekoliko časa v toplem hlevu stoji, da se ogreje. Najboljša je mehka potočna voda. Tudi ne dajaj konjem, ki imajo prazen želodec, piti; ampak ako nočejo suhe krme jesti, položi jim surove; če pa take nimaš, poškropi suho z vodo.

Kaj je v spomladi s travniki storiti?

V spomladi moraš travnike dobro povlačiti z brano. S tem se trava nekoliko izruje in zrahlja; zemlja pride zopet v dotiko z zrakom, kateri v njej zopet redilne snovi razkroji ter daje nove hrane travi. Brana pa iztrga posebno mah, volk in suho travo, ktera se je kakor krasta vlegla na travniku. Pobere tudi ostanke gnoja, kateri bi kosce ovirali pri košnji. Posebno paziti je na močvirne travnike.

Tiste moraš z brano povlačiti takrat, ko je le površje se otajilo, spodaj pa je še zmrznjeno, da živad preveč ne zgazi travnika.

Zelena detelja konjska krma.

Zelene detelje, posebno če še ni odcvetela ter je mokra, mrzla ali sparjena ali se je celo užgala, konjem ne smeš polagati. Posledica take klaje je kólika in druge bolezni. Sploh ni dobro same zelene detelje dalj časa konjem dajati, ker oslabijo ter dobijo semtertje tudi drisko in bolezni v členkih. Tudi ne pomaga veliko zraven zelene detelje dajati ovsá. Zelenjad je vodena in lahko prebavljiva ter včini drisko, ktera potem neprebavljen oves seboj vzame. Sploh bolehnim konjem ne kaže dajati zelene klaje, ker ta povspešuje bolezni. Konji, kateri se redijo o suhi klaji, so bolj krepki in trpežni.

Če pa je potrebno dati semtertje konjem, kateri so preveč polnokrvni, ali imajo smoliko, ali so na plučah boleni, zelene klaje, tedaj nakosi raji trave namesto detelje.

O konjereji.

Dandanašnji vse napreduje, toraj je tudi v konjereji napredek potreben. Ne smemo vedno pri starem ostati, ampak moramo se pri vzreji konj ravnati po tem, po čem kupci povprašujejo. Naj bo konjerejec še tako priden in pošten mož, vendar bo težko svojo robo v denar spravil, če ne redi tega, kar kupec potrebuje.

Nekdaj so iskali za voz in za težo težke konje hladnokrvnega plemena, posebno noriškega. Vse kar

je bilo takega plemena, se je pokupilo, če je tudi še tako okorno hodilo. Danas pa malokdo vpraša po konjih noriškega plemena, ampak iščejo vozne konje belgiškega plemena in angležke kartorše.

Ker toraj iščejo kupovalci konje drugačnega plemena, ne smejo konjerejci ostati pri izreji konjev noriškega plemena, ampak izrejevati morajo take konje, ktere najleže prodajo. Pri tem pa morajo gledati na lepo postavo in dober hod.

Poglejmo nekoliko nazaj, kako so se razvijali posamezni stroki kulture v Evropi in kako je Evropo posnemala Amerika ter ž njo tekmovala.

Amerikanci so kupili najboljše obotne in poljedelske stroje v Evropi o času za velikansko ceno. Po vzgledu teh strojev so si napravljali svoje ter jih vzboljševali. Zdaj pa pošiljajo boljše in cenejše stroje v Evropo. — Nektera leta so Amerikanci po najdražji ceni kupovali govedo angleškega in holandskega plemena; zdaj pa pošiljajo k nam meso, maslo in druge goveje pridelke. Tako pa je tudi s poljedelskimi pridelki in s sadjem.

Kar se tiče konjereje, ni bil Amerikancem nobeden angležki polnokrvni konj predrag, da ga ne bi bili kupili ter ga rabili v povzdigo domače konjereje. Danas pa ne potrebujejo nič več konj iz našega dela sveta, ampak že lastne konje in sicer boljše od naših izvažajo.

Rusi so imeli dolgo časa najboljše dirjalce. Amerikanci pa niso mirovali, dokler si niso v Evropi nakupili najboljših dirjalcev, ktere so doma rabili v izrejo lastnih dirjalcev. Danas pa so s svojimi konji dirjalci Ruse prekosili tako, da zdaj vse povprašuje po ameriškanskih dirjalcih in da so tisti najdražji.

Vsi izdelovalci in pridelovalci morajo se dan-

današnji ravnati po najnovejših iznajdbah, ako se hočejo s svojo trgovino na površju vzdržati. Tako morajo tudi konjerejci umno rediti svoje konje, jim priskrbovati najprimerniše piče ter jih veliko vaditi v hoji in tekanji. Skrbeti pa morajo si tudi za tako pleme, katero kupci najbolj čislajo in katero najdražje plačujejo.

Poskušnja plemenskih žrebcev, koliko morejo zdržati.

Že dolgo zahtevajo, naj bi se žrebci, ktere namenijo za pleme kupiti, poskusili, koliko zamorejo zdržati.

Polnokrvne žrebce angleškega plemena poskušajo na dirkah in nikdo ne kupi takega žrebca, brez da bi ga poskusil, kako sposoben je za tek.

Drugače pa je s polkrvnimi žlahtnimi in hladnokrvnimi žrebci. Teh navadno nikdo ne poskusi, ali zamorejo kaj zdržati ali ne.

Pri nas na Štirnem kupi država za pleme take mlade hladnokrvne žrebce, kateri vsaj dva kilometra v minuti predirjati zamorejo...

Žrebcev polkrvnega plemena pa tukaj ne kupujejo za pleme; toliko lokalnega patrijotizma nimajo.

Ker toraj žrebce polkrvnih plemen kupujejo za pleme brez da bi jih poskusili, ali so za tek ali ne, zatoraj vzrejujejo lenuhe, katerim manjka sape, ako dirjajo, in imajo slabe mišice ter so za pleme brez vsake vrednosti.

Drugače pa je na Francoskem. Tam je poskušnja polkrvnega žlahtnega plemena navadna. Mladi žrebci, ktere država kupi, morajo celo črez napotke (zadržke) iti. Kdor hoče toraj državi žrebca prodati, ne more ga leno vzrediti, ampak mora ga

v tekanji in v skakanji čez napotke vaditi, in taki veliko več zdržijo.

Na Pruskem je dirka litajskega jezdarskega društva v preteklem letu 1890 precej spreobrnila na boljše. Na tej dirki so se poskusili žrebci polkrvnega žlahtnega plemena.

Ravnatelj žrebčarije, stotnik pl. Oettingen, pokazal je v Berolinu deželne plemenske žrebce, kateri so bili vajeni tekati (kalopirati) in ktere je vprežene v težke vozove prignal na razstavo.

Ta način izreje žrebcev nadaljeval se je v žrebčariji v Gutwallen tako, da so se vsak dan nekteri žrebci vadili v dirjanji. Ob enem pa se je pazilo, da se niso poškodovali. Ta poskušnja se je prav dobro obnesla. Vzredili so prav dobre žrebce, kateri so zamogli 1200 metrov v minuti dirjati, kar sicer ni veliko, toda ni gotovo, ali bi zamogla večina naših polkrvnih žrebcev to zdržati. V tèm oziru bi toraj bilo želeti, da bi se spreobrnilo tudi pri nas na boljše.

Kako krmiti plemenske žrebce.

Plemenski žrebei morajo imeti celo leto kolikor mogoče enako pičo, le ob času skakanja naj se jim pomnoži in zboljša. Ne velja pa na enkrat pomnožiti ali pa pomanjšati krmo, ker bi tako ravnanje lahko motilo prebavljanje ter škodilo žrebcem; ampak oboje mora se zgoditi polagoma. Zavreči se mora tudi, ako se žrebci tako pitajo, da so kakor za mesarja. Tako odebelenje mišic slabi živce. Najpripravniša krma za plemenske žrebce je oves in pa dobro seno.

Žvale poljedelskih konjev.

Silni konji navadno hitreje gredo, kakor voznik želi. Mora jih toraj zadrževati z vajetmi. Potem pa postanejo konji radi trdočeljstni. Isto se tudi zgodi, če imajo konji, kakor je večjidel navada, preostre žvale. Žvale, ki jih izdelujejo navadni kovači, so navadno preostre in pretanjke. Debele, okrogle žvale so za poljedelske konje najboljše.

Če pa imaš konja, kateri je trdočeljusten ter rad prijema za žvalo in je nagnjen uiti, ne smeš mu napraviti preostre tudi ne tanjke žvale, ampak debelo, okroglo, ker drugače še bo hujši.

Zlata ruda kmetičeva.

Kmetova zlata ruda je gnoj. Najboljši gnoj je hlevni gnoj, ker ima vse tiste redilne snovi, ktera potrebujejo rastline, da se vspešno razvijajo. Hlevni gnoj deluje na dvojni način. Prvič dá obilno rastlinskih redilnih snovi in drugič ogreje in vzrahlja zemljo s tem, da razkroji in topeče stori tiste mineralne (rudninske) dele zemlje, kateri njo gnojijo. Poleg tega pa še posoka veliko vode iz zraka, njo obdrži ter jo potem rastlinskim koreninam odda. Hlevni gnoj mora biti toraj podlaga slehernega poljedelstva.

Toda le dobri hlevni gnoj nadomesti v zemlji tiste redilne snovi, ktere ji je vzela žetev. Ako pa je gnoj izpran, tedaj je zgubil najvažniše gnojilne snovi. Ravno tako so izpuhteli iz prevročega, izgoterega gnoja dragoceni dušičnati deli. Če pa manjka gnojnice, je tudi komaj polovičarski gnoj. Nobeden teh gnojev ne nadomesti v zemlji popolnoma, kar so porabila žita.

Da se gnoj ne izpere, treba ga je napraviti na nagnjenem kraji in ga okrog obdati z nizkim nasipom. Pred veliko vročino pa obvaruješ gnoj, ako ga pri vsakim kidanji enako tenko po vsem gnojevem prostoru raztrošiš in trdno potlačiš. Posebno izvrstno je, vsako vrsto gnoja pokriti s tenko vrsto prsti in oboje politi z gnojnico. Tako pripravljen gnoj je pravi gnoj za vsako silje.

Plesnivo seno.

Plesnivega sena noče živina rada jesti. Zreži toraj tako seno ter napravi rezanico. Poškropi jo z zameteno vodo, spravi v zaboj ter jo močno potlači skupaj. Tako potlačeno pusti 30 ur pri miru. V tem času se je krma segrela in je začela vreti. To pa vniči plesnobo, krma postane bolj tečna in ni škodljiva.

Zoper oteklino in vnetje oči

ni boljšega kot mlačna voda, v kateri so se kuhale kamilice. S tako vodo operi otekle ude in umij oči. Kamilice imajo posebno zdravilno moč, niso drage ter se jih zamore vsak poslužiti.

Šôta ali torf kot stelja.

Nobena stelja nima toliko rastlinskih redilnih snovi, s katerimi se zboljša gnoj, kakor šôta. Posebno pa suha šôtična zemlja potreba veliko vode in gnojnice ter s tem prekosi vsak drug nastélj.

Živina, katera leži na šôti, je vedno bolj na suhem in bolj zdrava. Prav dobro ugaja šota kopitom žrebet. Posebno pa še šôta posreba zmonjak, ter je toraj najbolj primerna za steljo.

Gnojenje z apnom.

Z živim apnencem zamoreš gnojiti polje v spomladi in v jeseni. Tudi se ni bati, da bi apno skoz zimo zgubilo svojo vrlost. Samo ob sebi se razumi, da če z apnom gnojiš, moraš ga precej podorati. Živega apnenca pa ne smeš popolnoma vgasiti, če hočeš ž njim gnojiti, ampak le toliko vode smeš pridjati, da popolnoma razpade ter drobni prab postane.

O razvitku konjereje.

Ves napredek naše konjereje ima svojo podlago v arabskih konjih. Z mohamedizmom razširilo se je tudi arabsko pleme konj. Divje mohamedance so sicer premagali ter jih v njihovo domovino nazaj zapodili, konje arabskega žlahtnega plemena pa so si evropski narodi obdržali.

Najpoprej so posebno Rimljani cenili in rabili arabsko pleme, da so svoje konje zboljšali. Od njih so se naučili Grki in Franki. Priče tega so nam izkopane grške in rimske starine.

Velik upliv orijentalnega konjskega plemena vidi se še v Španiji, Italiji, na južnem Francoskem in na Ogerskem.

Iz orijentalnega konjskega plemena vzgojili so si Angleži svoje angleško polnokrvno pleme, katero je zdaj najboljše izmed vsih konjskih plemen.

Že od 16. in 17. veka vodilo je angležke konjerejce načelo, arabske konje za različne potrebe različno izgojiti. Angleži niso mislili izrediti konja za vse posle, n. pr. za ježo, za težko vožnjo, za dirjanje i. t. d.; ampak za vsak tak posel odmenili zanj pripravniše sorte konjev ter jih za ta posel izrejevali. S tem so dosegli posebna plemena konj, kateri izvrstno služijo.

Kako negovati kožo konj?

Mnogo konjerejcev le slabo skrbi za kožo konj. In vendar je koža dragocena odeja, ki pokriva žival, ter zaradi svojih obilnih gostih živcev močno vpliva na prebavljanje in dihanje. Znano je, da truplo ne diha samo skoz pljuča, ampak da prejema kislec in oddaja ogljeno kislino po kožinih znojnicah. Ako pa so te znojnice zamašene z nesnago, tedaj morajo pljuča sama opravljati vse dihanje. To velja posebno o žrebetih. Če pa so taka nesnažna žrebeta povrh še v temnih, zadublih hlevih, tedaj še tudi pljuča svojega posla ne morejo dobro opravljati, — kako bi zamogel toraj iz takega zanemarjenega žrebeta vzrasti krepek, trpežen konj, kateri zamore kaj zdržati.

Koža in dlaka je zrealo, v katerem lahko vsak vidi in spozna, je-li konj zdrav ali ne. Mnogokrat imajo konjerejci mnogo konj v zadublih hlevih skupaj zaprtih celo zimo. Zakaj? Zato, ker se kmečki pregovor glasi: „Toplota žrebeta debeli, blatna skorja jim je topla odeja, gnojnica pa vniči merčes.“ Taka izreja človeka zgrozi.

Semtertje pa vendar tudi taki konjerejci previdijo, da je potrebno, žrebeta osnažiti. Vzamejo

toraj čohalnik (štrigel) ter ubogo žrebe ž njim drgnejo, da se zvija. Z ene napake pridejo v drugo.

Konje, kateri so na paši, ali ktere rabijo večidel, veter, dež in solnce osnaži ter stori kožo pripravno za svoje delovanje. Človeku je treba le nekoliko pomagati naravi s krtačenjem. Žrebeta, ktera so večidel v hlevu, treba je večkrat ribati s slamo, da se odstrani blato, luskinine in pa mrčesi se jim odpravijo s krtačo.

Pred vsem pa je skrbeti, da imajo konji suho in mehko ležišče, da si odpočijejo in se ne umažejo. Po letu je prav dobro konje večkrat skopati.

O izreji konj.

Naloga konjereje je, krepke, trpežne konje izgojiti, kateri zamorejo kaj zdržati. Kaj pomaga najboljše plemo, ako pa se izredijo mehkužne živali.

Medlemu, mehkužnemu konju bo škodovala vsaka sprememba vremena. Pri delu bo hitro opešal ter nima nobene korajže.

Mnogo konjerejcev si prizadeva za dobro plemo, dobre kobile in izvrstne žrebce. Ko pa dobijo žrebeta, jih ne vedó razumno izgojevati, in ves uspeh dobrega plemena vniči slaba napačna izreja.

Slaba, mehkužna vzreja žrebet, ktera so le v hlevih ter se jim ne privošči obilno gibanje na prostem, ovira razvijanje srčnega in pljučnega delovanja. Srce in pljuča sta pa podlaga krepkega telesa. Kjer se toraj srce in pljuča niso že v mladosti krepko razvila, tam ni moči ne vstrajnosti. Brez teh dveh lastnosti pa konj za rabo nima nobene vrednosti. Če pa se rabi za plemo, ima slab, mehkužen zarod in škoda še je večja.

Žrebeta morajo biti v letu in po zimi ob lepem in slabem vremenu na prostem celi dan. Odločiti se jim morajo prostorni pašniki, kjer lahko okrog skačejo, kakor hočejo. Ako pa je ograjen prostor majhen, moraš vsak dan žrebe gnati na daljši sprehod, ter je vaditi v dirjanji.

Hlev naj bo v zimi 12 stopnji Reaum. topel, hrana dobra in zadosti. Glej na snago in skrbi posebno na kopita. Sploh pa ravnaj s konji krotko.

Kako vpregati vozne konje.

Lestvice ali garice morajo biti tako daleč naprej, da so v enaki vrsti s kolesi (potači) in da teža koliko je mogoče pride nad prvo os. Vaga mora biti kakor najbliže prednje osi. Vaga se mora gibati. Konji naj imajo kratke podveznice (strajnge). Kolikor bliže prednje osi so, toliko več imajo moči. V hribovitih krajih dobro služi podrepni jermen. Jermene lopatice pri očeh, da bi se konj ne splašil, več škodujejo kakor koristijo. Uzda naj bo priprosta. Voditi moraš dvojico z vajeti, ki so spredaj navskriž; pri enem konju pa imej razdeljene vajeti.

O deželni konjereji.

Marsikaj moramo grajati pri naši deželni konjereji. Pred vsem konjerejci premalo cenijo dobre plemenske kobile. Mlado boljše kobilico prodajo, staro slabejšo pa obdržijo za nadaljno plemenje. Od tod pride, da si le po časi svoje konjsko pleme zboljšajo. Namesto konjerejcev imajo le kupci dobiček. Dasi-ravno država veliko stori, da bi povzdignila našo

konjerejo, vendar se to ne bo še dolgo časa zgodilo, ako bodo konjerejci vedno boljše kobile prodajali in slabeje si obdrževali. Posledica tega ravnanja bo, da nas bodo druge dežele, ktera sedaj od nas kupujejo konje, prekosile v konjereji in mi ne bomo mogli nič več prodati.

Drugi veliki pogrešek naše deželne konjereje je slaba izreja žrebet. Konjerejci preslabo krmijo žrebeta v prvem letu, ne privoščijo njim zadosti gibanja v svežem zraku in premalo skrbijo za dobra kopita.

Še neki pogrešek je, kateri konjerejcem veliko škodo dela, pa vendar najmanje nanj porajtajo. Konjerejci navadno že zgodaj v prvi mladosti žrebetom krmo v visoke lestvice devajo, ali v visoka korita. Žrebe je toraj prisiljeno, glavo in vrat visoko stegovati. Tako postanejo žrebeta in pozneje konji sedlasti. Največ konj naše domače konjereje je sedlasti. To napako pripisujejo večjidel roditeljem; v resnici pa so tega krivi konjerejci sami z omenjenim napačnim postopanjem.

Veliko konj se na ta način pokvari ter postanejo sedlasti, naša konjereja pride na slab glas, konjem pa cena pade. Kdož ne razumi konjereje ali pa nima za-njo potrebnih prostorov, naj jo opusti.

Kako potrebno je žrebetom gibanje.

Ako hočemo, da ne bode država zastonj toliko žrtvovala v povzdigo štajerske konjereje, ampak da bo velikim stroškom tudi primeren vspeh, tedaj je posebno treba gledati na boljše, umno izrejo žrebet. S tem ne bomo tekmovali z drugimi državami, ampak bomo tudi konje izvažali. Pred vsem je

toraj treba skrbeti, da se žrebeta kakor največ gibljejo na prostem. Tako gibanje dá se doseči na različni način.

Napravijo se vrte za žrebeta. V te vrte spuščajo žrebeta konjerejci cele občine. Žrebeta ostanejo v vrteh od maja do konca oktobra.

C. kr. poljedelsko ministerstvo spoznalo je veliko važnost žrebčijih vrtov, da bi se bolje vzgojilo deželno pleme in je toraj odločilo, dajati podpore občinam, ktere vzdržujejo take vrte. Vendar štajerski konjerejci že do sedaj niso se posebno sprijaznili s takimi vrta.

Drugi način oskrbeti žrebetom potrebnega gibanja obstoji v tem, da se napravijo skupni izteki za celo občino, ali pa si ga napravi vsak konjerejec sam svoj iztek, v ktereга spuščajo vsak dan žrebeta. Izteki so veliki prostorni pašniki, kjer žrebeta po volji semtertje dirjajo. Tudi takim iztekom daje c. kr. družba za povzdigo dirske konjereje podpore.

Omenjeni namen pa se tudi zamore doseči s tem, da se napravijo veliki ograjeni krogi v premeri (to je počrez) od 15 do 20 metrov. Ti krogi naj bodo blizo dvora. V njih se vadi žrebe dirjati. Zadostuje, če se žrebe vadi vsak dan po 20 minut. V takem krogu ostane lahko žrebe celi dan, pa tudi po noči. Kadar vadi žrebe, natakni mu na glavo uzdo ter ga zažvali s sklepno žvalo in ga imaj na vrvi. Oni, kteri vadi žrebe dirjati, stoji v sredi kroga: žrebe pa dirja krog njega zdaj na desno, zdaj na levo stran.

Le po skrbnem in preišljenem gibanji mladih živali bodemo zamogli izrediti vztrajne konje brez pogreškov. Taki konji pa bodo imeli tudi lepo ceno.

O kopitih žrebet.

Dobra kopita so za konja velikega pomena. Konj brez dobrih zdravih kopit nima nobene vrednosti, in konjerejec, ki ga redi, ima pri njem veliko zgubo. Skoraj vsak pogrešek kopita ima pa svoj začetek v mladosti. Vse je toraj ležeče na tem, kako konjerejec skrbi za kopita žrebet. Vendar pa se še vedno nahajajo konjerejci, ki to imenitno skrb zanemarjajo.

Mlado mehko kopito žrebeta se da zelo izobraziti in vpodobiti, kakorkoli je hočeš imeti. Kjer se žrebeta veliko gibljejo na prostem, tam navadno sama skrbi za lepo pravilno kopito, in človeku je le redko kedaj treba pomagati. Žrebe si obriba enakomerno krajec in stopal kopita, da mu jih ni treba rezati; oboje tudi enakomerno raste. Strela kopita dotika se hrapave zemlje ter mnogo pripomore, da se samo in pa celo kopito hitreje in bolje razvija.

V mnogih krajih pa se žrebeta, posebno v zimi, malo gibljejo na prostem. Ne morejo si toraj kopita obribati, ne si je utrditi. V takih slučajih treba je pomagati z razumnim obrezovanjem. Velikokrat pa je nesnaga v hlevih kriva, da strela kopita začne gnjiti in kopita hirati.

Da se bodo toraj kopita žrebetom pravilno razvijali, morajo se žrebeta veliko gibati na prostem, kopita se jim morajo ob pravem času obrezati ter se jim s suho steljo nastiljati. Nepravilno razvita kopita slabo uplivajo na dober razvoj bieljev.

Ali naj rabimo podkove ali ne?

V združenih državah v Ameriki hočejo odpraviti kovanje konj. Poskusili so toraj, kako morejo bos konji dirjati. Konjiški in topniški častniki jezdili so bosa konje 900 kilometrov daleč na sprehod in so se s popolnoma zdravimi konji vrnili. Konji niso bili šepavi, tudi jih ni bilo treba met potom podkovati, dasiravno so jezdili po trdi cesti in je prodec nekoliko pikal konje.

Drugokrat se je baterija topničarjev podala 500 kilometrov daleč na vaje z bosimi konji. Vadili so se skozi devetnajst dni zaporedoma in ko so se vrnili, bili so konji tako dobro ohranjeni, kakor takrat, ko so se podali na pot. Poti, po katerih so se vozili, bile so navadne ceste, deloma kamenite, prodečne in blatne. In dasiravno je deževalo ter bilo polzko, vendar je le redko kedaj kateri konj se spodrknil. Kopita niso postala mehka, ne ranjena, ampak deloma so morali še nekterim konjem obrezati rog kopita, ker je preveč zrastel. Taka izvrstna poskušnja nam daje povod daljnemu preiskovanju. Zakaj ako bi se povsod nepodkovani konji tako dobro obnesli, kakor v navedenih slučajih, tedaj bi pri primerni vzgoji bilo podkovanje konj nepotrebno.

O konjereji.

Nek strokovnjak v konjereji je rekel: „Večina konj hladnokrvnih plemen izredi se na gnojišči.“ Ta izrek je v marsikterem oziru resničen. Konjerejce veliko podučujejo z besedo in v knjigah, vendar se jih le malo prime. Mnogi res svoje konje hladnokrvnih plemen na gnoju izrede, ter se ne

zmenijo zato, da s tako izrejo njihovi pridelki bolj kakor na pol v ceni padejo. Če konjerejec svojo živinče slabo proda, izgovarja se na slabe čase ter ne pomisli, da si je te slabe čase sam z napačno izrejo zakrivil. Konji hladnokrynih plemen niso do sedaj še nikdar imeli tako visoke cene, kakor zadnja leta.

Koliko bolj pa se zboljšujejo hladnokrvna plemena ter se izrejajo dobri konji, toliko bolj pada cena slabim konjem teh plemen. Kupci povprašujejo le po dobrem blagu.

Pa saj drugače ni mogoče. Ako so noge in kopita vsled tega, ker konji vedno v hlevih, katerih mnogi so pravim močvirjem podobni, stojijo, pokvečena, ter se život in mišice zaradi nedostatnega gibanja razvijati ne morejo, in žival nima nobene moči in trdnosti, tedaj tudi ne more imeti povoljne cene.

Marsikteri posestnik toži, da mora 30 ali 40 gld. nesti v davkarijo, ali 50 do 100 gld. plačati obresti v hranilnico. Da pa po 200 do 300 gld. zgubi pri svojem konji vsled napačne izgoje, to mu ne dela nobenih skrbi.

Res je dandanašnji poljedelec v težavnem položaji. Amerika, Avstralija in celo Rusija pretijo nam z dovažanjem svojih pridelkov ceno našim pridelkom znižati. Vendar pa se konjereji v Avstriji in posebno na Štirskem ni bati ptuje konkurence, ako jo le nekoliko umno negujemo in vedno pri starem kopitu ne ostanemo.

Kakor je do sedaj že 23 let c. kr. konjerejska družba na Štirskem z besedo, dejanjem in s precejšno denarno pomočjo konjerejcem pomagala, tako hoče tudi za naprej. Vendar vse to bilo bi brez haska, ako konjerejci svojih dolžnosti ne spolnujejo.

Posebne važnosti pa so za našo deželo hladnokrvna plemena, ker je tri četrtinke vseh naših konj takih plemen.

O noriškem plemenu.

Noriško konjsko pleme se je razvilo v nekdanji rimski pokrajini Norikum. V tej pokrajini so Rimljani razširili omiko in ž njo tudi konjerejo, koja je bila do tistih dob tam nepoznana. V tem mnenju nas potrjujejo starine, koje so tukaj izkopali, in velike rimljanske ceste, kterih ostanke še nahajamo.

Pokrajina Norikum obsegala je Solnograško, Gornjeavstrijsko, Štirsko, Koroško, Kranjsko in Tirolsko.

Iz prvotnih rimskih konjev razvilo se je v teku časa vsled krajevnih in podnebnih razmer, noriško pleme. Nekaj časa so to pleme imenovali „pingavsko“, toda napačno. Ime „pingavsko“ pleme prihaja od tod, ker so pred kakimi tridesetimi leti konjerejci iz solnograškega Pinzgau večidel trgovali z žrebeti in mladimi žrebci noriškega plemena.

V zadnih tridesetih letih pa je država nastavila v dolinah na Štirskem, Koroškem in Kranjskem državne žrebce, in tako so nastala zmešana žlahtneja plemena. V planinah pa se je še ohranilo noriško pleme, ker so konji takega plemena najboljši v strmih, kamenitih krajih z ostrim podnebjem ter ondotnim prebivalcem neobhodno potrebni.

Noriško pleme se odlikuje s tem, da je bolj neobčutljivo za neugodno podnebje ter zgodaj doraste, da se tudi ob slamni krmi dobro razvija, je močno in trpežno ter mirnega pohlevnega značaja. Zadovolji se s slabim kislim senom in s slamo, če

se mu le nekoliko ovsa primeša ter ostane krepko in dobrorejeno, ako le dovolj krme dobiva.

Noriško pleme daje težke, vozne konje z močnimi kostmi. Imajo precej veliko glavo, mesnate noge, ne posebno živo oko, visok hrbet, široki križ in nizko nastavljen rep.

Konji noriškega plemena so močni in radi vozijo, zatoraj največe teže v strme hribe, po najslabejih potih, po globokih jarkih in po svišču (prodecu) privlečejo.

Za oko sicer niso, toliko bolj pa za rabo; in v tem obstoji njih vrednost. Nekdaj so bili priljubljeni šeki, zdaj pa gojijo bolj konje rujave dlake. Belcev (sivcev) in črnkov ni, in kjer se pokažejo, je znamenje tuje krvi ter se ne rabijo za pleme. Veliki so 16 do 17 šak ali 168 do 178 centimetrov.

V planinah si posebno prizadevajo noriško pleme čisto ohraniti. Poleg konjerejcev nahajajo se v teh krajih izgojitelji konj, kateri se pečajo samo s tem, da izgojujejo mlade žrebce. Taki imajo navadno velike planinske pašnike.

Dragocene težke konje kupujejo posebno na Dunaju in v okolici. Rabijo jih tam v velikih pivovarnah in pa veliki vozniki, kateri težke reči prevažajo. Tudi Bavarci in Švicarji jih čislajo. Prodajajo se 3 do 4 leta stari.

V hribovitih deželah bode noriško pleme ostalo prvo in najimenitniše za težko delo in prevažanje tež.

Kako se prenese barva konjske dlake.

Profesor Wilken je več let preiskoval in opazoval, kako se ob plemenenji prenese barva konj na žrebeta ter je našel sledeče:

Pri čistih angležkih polnokrvnih konjih zaplodite dve plemenski živali enake barve svojo barvo žrebetom popolnoma v 576 slučajih od 1000.

Pri plemenskih različnobarvnih živalih dobi od 1000 žrebet 473 barvo očeta, 300 barvo matere, 227 pa jih ima drugačno barvo kakor stariši.

Pri enakobarvnih plemenskih živalih se najbolj pogostoma zaplodi riža barva (fuks), namreč 976 slučajev od 1000. Pri različnobarvnih plemenjakih dobi se največkrat kostanjeva barva namreč 529krat od 1000 ako je bil žrebec kostanjeve dlake, 615 pa ako je bila kobila kostanjeva. Črna barva je bolj redka in sicer v 161 slučajih od 1000 ako je bil žrebec in 92 ako je bila kobila črna.

Pri angležkem polkrvnem plemenu opazoval je sledeče: Dva enakobarvna plemenjaka sta imela v 873 slučajih od 1000 žrebete iste barve.

Pri različnobarvnih plemenjakih imela so žrebeta v 367 slučajih barvo očeta in v 555 barvo matere, 78 pa je imelo od starišev različno barvo.

Pri plemenjakih iste barve zaplodilo so zopet največkrat rjavi (riži, fuksi) žrebeta iste barve, namreč v 946 slučajih od 1000. Različnobarvni starši pa so kotili kostanjeve barve žrebeta v 554 slučajih od 1000 ako je bila kobila kostanjeve barve. Črni žrebci so skotili 132, črne kobile 210 vrancev od 1000 žrebet.

Pri arabskih polno- in pvlkrvnih konjih bila je razmera sledeča:

Plemenjaka iste barve kotila sta v 837 slučajih od 1000 žrebeta iste barve. Različnobarvna plemenjaka pa sta imela v 313 slučajih žrebeta, ktera so imela barvo očeta, v 566 slučajih ista z materno barvo in v 121 slučajih pa drugačebarvne kakor so bili stariši.

Pri plemenjenji enakobarvnih konj bilo je 900 sivih žrebet od 1000; pri različnobarvnih dobila se je največkrat bela barva, namreč 729krat od 1000 belih kobil, potem 551 kostanjevih od 1000 kobil iste barve. Črvi žrebci so plodili 125, črne kobile 190 vrancev od 1000.

O mazanji kopit.

O mazanji kopit so se nazori popolnoma predrugačili. Poprej so mazali kopita, da bi ja trda storili; zdaj pa zato, da bi nja ohranila mehka in gibčna.

Rabili so poprej kot mažo za kopita terpentin (smolnjak) in različne smole; zdaj pa čiste masti. Švarceneker svetuje, kopita, ktere nameravamo mazati, poprej namočiti, da odmehčajo, ker potem masti in maže za kopita bolje zarinejo v kopito in slednje več časa gibčno ostane. Kdor maže kopito le zavoljo lepšega, temu je svetovati, da je povošči ali svetli (biksa). Koristno je mazati podplat, kadar se izreže, da vsuši. Poprej pa moraš podplat kopita dobro osnažiti in potem še le gā z mažo dobro napustiti, da se krog in krog narine.

Kako je treba ravnati s konji.

Zelo koristi konjem, ako se pasejo. Pasti pa je treba konje takrat, kadar malo ali nič ne delajo. Celo žival paša precej popravi. Trdi, zdelani udje postanejo zopet gibčni. Tudi bi se naj pasli konji bos. Bosim konjem, ako se dalj časa pasejo, po-

pravijo se tudi kopita, če so bila kaj poškodovana. Konji, kateri niso vajeni paše, morajo še dobivati potrebne klaje v hlevu. Popolnoma krivo pa je, konje, kateri so celi dan delali in kateri bodo prihodnji dan zopet vpreženi, zvečer na pašo segnati, da si poiščejo večerno in juterno klajo. — Tako ravnja veliko manjših posestnikov, da bi suhe klaje prihranili. — Pri taki paši začnejo konji hirati. Po opravljenem delu so konji utrujeni in lačni. Če pa take na pašo spodiš, tedaj morajo ali darovati svoj počitek ter si iskati hrane, ali glad pasti in počivati. Napačno je tudi konje, kateri pri delu dobivajo samo suho krmo, ob nedeljah in dnevih počitka na pašo gnati. Take živali se sicer nasitijo, pa njih prebavljanje se moti in mnogokrat dobijo drisko.

Ako hočeš imeti krepko vozno živino, ktera bo z veseljem delala, moraš gledati, da bo delu primerno dobivala tudi hrane in počitka. Premajhen počitek med delom stori konje pri delu nejevoljne ter povzroči, da začnejo hirati in se hitro obrabijo.

Ne misli, da tisti konj, kateri mora predolgo in pretežko delati, največ in najbolj po ceni dela. Ne, ampak oni, ktereга dobro rediš, od ktereга več ne zahtevaš, kakor kar lahko opravi in kteremu privoščiš dovolj počitka med delom. Ljudje, kateri svoje konje preveč napenjajo, plačajo delo najdražje. Pokvarijo svojo vozno živino in s tem več zgubijo, kakor je bilo delo vredno. Marsikteri gospodar je že prišel na boben, ker je slabo, sirovo in nespametno ravnal s svojo živino.

Še drug velik pogršek je, ktereга se je treba varovati. Nekteri namreč ob času paše žrebetom nič ovsa ne dajo. S tem ovirajo ugodni razvoj žrebet. Oves, ktereга žrebetom v pametni meri po-

lagaš, bode tiste zelo pokrepčal, tebi samemu pa visoke obresti prinesel.

Nikdar ne porezuj ne konjem in ne žrebetom one dlake, ktera iz ušes raste. Narava jo je dala živali, da zabrani, da kaj škodljivega v uho ne pride.

Kakor v jeseni, po zimi in v spomladi, tako zamoreš tudi po leti povspešiti rast trave na pašnikih, ako je primerno pognojiš. Gnoj pa ne sme biti presilen, da ne stori trave konjem zoperno. Pognoji toraj pašnike po letu s pepeljem, sajami, s črno zemljo ali pa s starim dobro sprhnetim kompostom. To je posebno potrebno na zelo popašenih ali pa zaradi slabe trave pokošenih krajih. Ne opusti pa tudi vsaj vsakih štirinajst dni krtovnjake razbreati. Sena in zelene klaje ne polagaj konjem v lestvice, ampak na tla pred prednje noge.

Da ohraniš bolj sveži zrak v blevih, je dobro stene in strop večkrat z apnom pobeliti. Če pa apnu prideneš nekoliko galuna, odpraviš muhe od sten. Izmij tudi večkrat jasli in posodo za napajanje, ako imajo kisel ali zaduhel duh, z apneno vodo ali z močnim pepelnjatim lugom. Zakaj le iz dobro dišečih jasli in posod za napajanje žrejo in pijejo konji radi. Ne puščaj toraj v hley živali, ktere onesnažijo jasli, kakor n. pr. kure, mačke i. t. d.

Dobro je žrebetom večkrat v tednu dati iz roke ovsu, kruba ali kakega drugega grižlja. S tem jih ukrotiš ter pozneje bolj lahko privadiš.

Veliko prizadenejo konjem v delavnem času muhe in obadi. Take mrčese odženeš, ako prsi, trebuh in notranja zadnja stegna posiplješ ali pomazeš z različnimi tvarinami, kakor so: janeževo olje, smrdeče kamneno olje (nafta), voda kuhanega pelina, orehovega olja i. t. d.

O konjereji naše dežele.

V vseh strokah obilnije imamo šole. Ako pa ni posebnih šol, pa se vsaj terja, da se je posamezni svojega rokodelstva izučil pri kakem mojstru ter ima spričevalo sposobnosti za izvrševanje svoje obrti. Edini poljedelec in posebno pa konjerejec nima priložnosti se v svoji stroki izobraziti. Sicer imamo nekatere poljedelske visoke šole, kakor tudi deželne kmetijske šole; toda te so le redkim pristopne. Večina poljedelcev je in ostane brez temeljitega znanja začetnih vodil (prvih in poglobitnih reči) o poljedelstvu in konjereji. Pa tudi tisti, kateri so obiskovali kmetijske šole so z večinoma zelo nevedni o tem kar tiče konjereje.

O plemenu, parjenji (druženji), o izreji in krmljenji; o tem, kako je treba konje navajati, da bodo veliko zdržali, kako jih je priučevati delu, o podkovanju, o spoznavanju bolezni in ran, nima skoraj nobeden naš poljedelec in konjerejec pravega pojma.

Tudi uradniki in oskrbniki manjših in večih posestev so v tej stvari zelo nevedni.

Ako hočemo toraj v Avstriji konjerejo povzdigniti, treba je pred vsem odpraviti ono nevednost.

Konjerejec mora vsaj površno poznati živalski organizem; vediti, kake redilne snovi žival potrebuje. Svest si mora biti, ktere pleme hoče gojiti in kterih sredstev se ima poslužiti v ta namen. Poznati mora dobre in slabe strani svojega plemena, da dobre ohrani in spopolni, slabe pa odstrani. Znati mora pravi način krmljenja, gibanja i. t. d. Le po tem potu se dajo doseči lepi, krepki in trpežni konji, kateri se potem tudi izvrstno plačajo, kakor se je to pokazalo pri ogledovanju žrebcev na Dunaju,

kjer so žrebce anglo-romanskega in vzhodno-friškega plemena plačevali po 3600 gld. glavo.

V sledečem hočemo podati nekatere navode, kako ravnati s konji.

Žrebeta, ktera so bila na planinskih pašnikih, hrepenijo nekoliko časa, ko pridejo zopet v hlev, po paši. Pa tudi njih udje, vajeni veliko gibati se, vtrdnejo kmalo, ako taka žrebeta dalje časa v hlevu stojé. Takim mladim živalim je toraj treba dati obilne priložnosti, da se gibljejo ali v večem dvoru ali pa v ograjenih prostorih. Tudi ob slabem vremenu naj se pustijo vsak dan na prosto, ker so dovolj utrjena, da prenesejo veter in dež.

Skrbeti je treba, da konja, ktereга rabiš, ne zebe v hlevu; vendar pa so boljše hladnejši kot pretopli hlevi. Konj, ktereга priženeš iz hleva nad 15 stopnji toplega, se bo ob deževnem ali sneženem vremenu kmalo prehladil. Posebno pa škoduje prevelika hlevna toplota žrebetom ter stori, da dobijo slabo kožo in redko dlako, ter toraj nimajo tiste trpežnosti, ktero od konja zahtevamo tudi ob grdem vremenu.

Žrebeta, ktera še niso za rabo, naj se v hlevu prosto gibljejo. Zraven pa skrbi za dobre, suhe, svitle in dovolj visoke hleve. Kar nizki, temni in vlažni hlevi žrebetom škodujejo, tega še najboljja reja ne more nadomestiti. Mlade živali morajo se prostovoljno vrteti, pretezati, ležati, kakor jim drago.

Nekateri poljedelci, ko so jesensko delo opravili, pustijo svojo vožno živad v zimi po cele tedne mirno v hlevu stati, ter jim slabo polagajo. Taki mir in počivanje brez vsacega dela je konjem pogubljivo, posebno takim, kteri so bili poprej vajani težko delati. Predolg počitek stori konje slabe, trde in nedušljive.

Ako pa konji stradajo, ali pa jih pičlo redijo, tedaj pa hitro shujšajo. Če pa nič ne delajo in jih dobro rediš, odebelijo in oslabijo. Gospodarji naj toraj skrbijo, da bodo vsak teden vsaj dva dni delali s svojimi konji. Vsaj pri kmetijstvu dela ne zmanjka. Gnoj v gorice voziti, ali pa zmrzveno gnojnico na saneh na travnike, drevje iz hoste, navažanje slabih cest i. t. d.

Ne pozabi tudi konjev vsak dan dobro snažiti, tudi če nič ne delajo. Dobro snaženje je pol krme. Krmo v lestvice devati je škodljivo, raji položi klajo pred noge konj.

Nektere opombe z ozirom na zimski čas.

Veliko se govori in piše o tem, da se ne smejo konji sirovo pretepati in trpinčiti. Malo se pa sliši o muki, katero morajo oni konji prestati, katerim se dajejo ledenomrzle žvale v gobec. Poskusi ti voznik se s svojim jezikom dotekniti take žvale, ktera je celo zimsko noč zvonaj visela. Ne bodeš dobil vkraj jezika, da ti ne bi na nji ostal košček kože. Ravno tako se godi ubogemu konju. S takim ranjenim gobcem pa mora konj potem bežati, in vselej, kadar za vajeti potegneš, mu novo bolečino povzročiš. Žvale naj toraj visijo v toplem blevu, ali pa je, če so bile zvonaj, poprej z volneno cunjo obribaj, predno je konju v gobec položiš. Ravno tako ravnaj, ako konji pri vozu na prostem žrejo v zimskem času.

Konji, kateri so težko vlekli, ali močno bežali ter se s tem razgreli, morajo se, ako stojijo, ob

hladnem vremenu, ali kadar je mrzel veter, odeti, da se obvarujejo prehlajenja.

Zelo napačno in škodljivo pa je, imeti konje pokrite z odejami, kadar vozijo. Taki konji se še bolj potijo in odeja postane mokra. Kadar pa konj obstoji, tedaj manjka suhe odeje, ktera bi popila pot kože in konj se prehladi. Pa tudi veliko drugih bolezni izvira iz take mehkužnosti. Konj ima svoj kožuh in ne potrebuje površnika.

Težka konjska plemena v Avstriji.

Pregledovanje žrebcev na Dunaju je pokazalo, da se še tudi v Avstriji nahajajo dobri čistokrvni noriški žrebci, ki imajo globok, širok život na kratkih, krepkih in močnih nogah, dobro hojo in primerno višokost in širokost.

Na Štajerskem smo se prepričali po večletni skušnji, da se dragoceno noriško pleme mora in more samo iz sebe zboljšati, ako se strogo odbirajo plemenski žrebci, ter se ne rabijo za pleme taki, kateri nimajo vseh svojstev (lastnosti) noriškega plemena. Posebne prednosti noriškega plemena so, da je zgodaj dorašeno, tudi s slabo krmo zadovoljno, zelo pohlevno in trpežno, tako da mu tudi neugodno vreme posebno ne škoduje. Ako bi se toraj to pleme z drugim križalo, bi le svojo vrednost zgubilo.

Dva taka žrebca je vlada pri pregledovanju žrebcev na Dunaju kupila za Štajarsko.

Razun teh pa najdemo precejšno število noriških državnih žrebcev na Štajerskem, kateri so zasebnikom v rejo dani in sicer v Aniški dolini (Ennsthal) in zgornjem murskem porečji.

Tudi Koroško, Gornje-Avstrijsko in Solnograško ima v tem oziru izvrstno blago.

Pa tudi z izrejo drugih težkih voznih konjskih plemen zamorejo mnoge pokrajine naših planinskih dežel in tudi nekteri češki okraji vspešno tekrovati z vunanjimi deželami. Glava vseh pa je Štajerko.

V Graški državni žrebčariji je veliko žrebcev, kateri naravnost ali pa vsaj v drugem ali tretjem kolenu izhajajo deloma od Klidesdolarjev in Šartonzov, deloma od težkih belgiških voznih plemen. Ti žrebci pa so vsi domače deželne izreje ter so bili vzgojeni z veliko skrbjo v državnem dvorišču za žrebeta v Osiahu.

Parenje domačih kobil s hladnokrvnimi angleškimi in belgiškimi žrebci ni bilo le primerno, ampak celo potrebno povsod tam, kjer so kobile kazale prvotno noriško pleme, in kjer so zaradi krajevnih razmer hoteli zopet priti k čistemu težkemu plemenu.

Kaki plemenski žrebci pa se naj v katerem kraju rabijo, to odloči okoliščina, ali so v dotičnem kraju kobile angležke ali hladne Obriške in Rodiške krvi.

Posebno pa je treba paziti, da se angležka in pa hladna krv težkih plemen ne zmeša, ker plemenu veliko škoduje.

Temeljno načelo pri plemenju je, le enake pariti. Če pa hočeš še povoljnije vspehe doseči, tedaj pa moraš posebno take žrebce rabiti za pleme, kateri to lastnost, da svoje pleme čisto dalje zaplodijo, tedaj je dolžnost dotične gospodske, da pokupijo žrebčke istega plemenskega žrebca, ter jih dalje vzgojujejo za plemenjenje. Pa tudi žrebice od takih žrebcev se ne smejo prezirati, ker le od

takih kobil [bi se naj pozneje žrebci in žrebčki kupovali.

Pri pregledovanji žrebcev na Dunaju imela sta tudi brata Löbstein in Kanstata pri Monakovem petnajst žrebcev belgijskega plemena, kateri so močno dopadli. Vendar pa so tudi domači avstrijski razstavljalci, kakor Mayerhofer, Schweinschwaller in Glazer, razstavili žrebce, kateri niso bili le onim enaki, ampak so jih celo posamezni prekosili. Sploh pa so si bili ti žrebci hladnokrvnega plemena tako podobni, kakor bi vsi materno mleko na Štajerskem sesali.

Gotovo pa je, da so žrebci hladnokrvnega plemena, ki so v graški žrebčariji ter na Štajerskem uzgojeni, boljši od onih bratov Löbstein.

Edini velik razloček med bavarskimi in domačimi žrebci, ki so se vdeležili razstave bil je ta, da so bavarski stali poprek po 1700 gld., domači pa le po 700 gld. eden.

Iz tega groznega razločka v ceni sprevidi lahko vsak, kako potrebno je z vsemi sredstvi domače konjerejce podpirati.

Bavarsko ima velike mejnarodne žrebcevske sejme in tem ima zahvaliti tako visoko ceno svojih žrebcev. Taki sejmi se morajo tudi pri nas vpeljati, in pa od države podpirana pregledovanja žrebcev, in sicer tam, kjer se vzgoja hladnokrvno pleme, kakor n. pr. na Štajerskem, Koroškem, Solnograškem in Zgornje-Avstrijskem.

Sejmi naj se nastavijo v takih krajih, kjer se ljudje posebno bavijo z izrejo žrebcev. Na Štajerskem je tak kraj ob Muri okoli Knittelfelda in Judenburga, kjer se vsako leto od 350 do 400 žrebcev proda.

Tudi na Koroškem, Solnograškem in v Zgornji

Avstriji se nahajajo taki kraji. V teh krajih pa napravijo sedaj domači barantači ceno, in kmečki pridelovalec je tako rekoč primoran žrebca prodati za polovično ceno.

Velik pogršek je toraj v tem, da se podpirajo le oni, kateri konje doma izgojajo, ne pa tudi oni, kateri konje kupujejo, da bi jih izredili. Ti poslednji so za povzdigo konjereje tolike važnosti kot prvi. Do sedaj se je sicer skrbelo za to, da se domača konjereja povzdigne. V ta namen je dajala država dobre žrebce posameznikom, ali pa je domačim licenciranim žrebcom delila podpore. Zdaj pa je treba skrbeti tudi za to, da se bodo domači žrebci v inozemstvo prodajali ter jim cena poskočila.

Kaj škoduje deželni konjereji.

Veliko reči slabo vpliva na našo deželno konjerejo ter ji mnogo škoduje. Tukaj hočem navesti le nekatere napake, ktere se dajo lahko odpraviti. Te so:

1. Najboljša žrebeta se prodajo. Pri tem konjerejec ne pomisli, da je to ali ono žrebe od dobrega žrebca in iz pravega parjenja, ter bi mu bilo neobhodno potrebno, da si popravi in zboljša svoje domačo pleme.

2. Zapirajo žrebeta skoz pet mesecev zimskega časa v tesne hleve. Pri tem njih noge in hrbti škodo trpijo.

3. Žrebetom se poklada seno v visoko postavljene jasli. Žrebe je zategadel primorano, ves čas ko žre, glavo in vrat visoko vzdigati in iztegovati. Posledica temu je, da se mora hrbet zniževati ter dobimo sedlaste konje, ali vsaj take s slabimi hrbti, dasiravno so bili njih očetje izvrstnih herbtišč.

4. Ko je konj tri ali štiri leta star ter se navaja voziti, tedaj vodijo le z enim vajetom, namesto z razdeljenimi in takimi navskriž. S takim krutim in neumnim voženjem konje pokvarijo.

Te napake se dajo lahko odstraniti. Treba je le nekoliko dobre volje in konjerejec bode se obvaroval marsiktere občutljive gmotne zgube.

Napake konj, za katere mora prodajalec jamčiti.

Vse omikane države zaznamujejo v svojem državnem zakoniku nekatere bolezni in napake domačih živali, za katere mora prodajalec določeni čas jamčiti. Ako se v tem času opazi pri živinčetu ena teh napak, tedaj lahko kupec kup razdere in kupec mora biti brez vsake škode.

Avstrijski državni zakonik od leta 1811 imenuje v § 925 sledeče napake konj ter zaznamuje čas, za ktere ga se mora jamčiti:

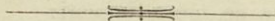
Za smoliko, smrkavost in naduho se mora jamčiti 15 dni; za vrtoglavost, gliste (kóliko), kujavost (ako noče peljati ali pri ježi iti), črno slepoto in mesečljivost 30 dni.

Druge evropske države zaznamujejo več ali manj takih napak in različni čas, v kojem je treba jamčiti.

Skušnja pa je pokazala, da se večkrat smrkavosti, ko se je bolj razvila, pridružijo gliste ali kólika in nasprotno. Natančne preiskave so v tem oziru pokazale, da je smrkavost in gliste ena in ista bolezen mezgovnic in da se le po nravi živali pri enej pokaže v tej obliki, pri drugi v drugi obliki. Zatoraj pa dandanašnji noben živinozdravnik

ne zaznamuje v spričevalu, ta žival ima smrkavost, ôna gliste, ampak sklène oboje rekoč: ima smrkavost in gliste.

Kujavost (upornost) naj bi se izločila v omenjenem paragrafu, ali naj bi se vsaj določil krajši čas. Vzrok je ta, ker se kujavost lahko priuči, ako dotični, ki je konja kupil, ne razume ž njim ravnati, bodi si pri vožnji ali ježi. Pač pa bi se naj med napake sprejela ona, ktera se razodeva v tem, da se konj prijema z zobmi za korito in se pri tem steguje, ali pa v zraku zobe skupaj tišči ter se steguje. Iz te razvade pride večkrat kólika in želodečno bolenje. Razun tega pa se tudi mladi konji priuče te razvade. Ta napaka pozna se konju navadno na zobeh. Dobro bi bilo toraj, tudi to napako v zakoniku uvrstiti med one, za ktere je treba jamčiti.

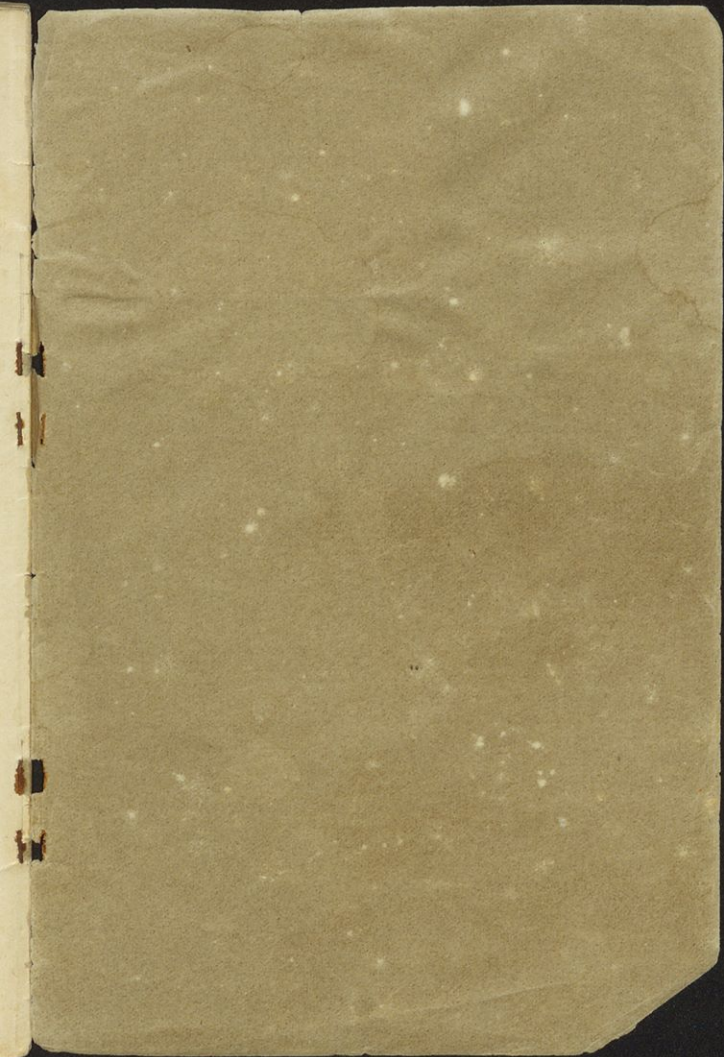

K a z a l o.

	Stran
Plemenjenje žrebic	3
Divjega konja vkrotiti	4
Kako krmiti žrebeta s kravjim mlekom	4
Zboljšanje travnikov potrebno v povzdigo konjereje	6
Kako rediti konje težkih hladnokrvnih plemen	7
Jeli treba konja vsaki mesec prekovati	8
O vzreji konjev dirjalcev v Avstriji	8
Kmečki posli	9
Močna klaja za teleta	10
Kako odpraviš škodljivi plevel iz travnika	10
Pridelovanje detelje	11
O plemenji in vzreji konj	12
O brejih kobilah	13
Kaj je krivo, da kmet peša	14
Kako odvaditi konja, da ne bo iztezal jezika	15
Konjereja v naši deželi	15
Sme se li v jesen strnena detelja popasti	17
Rape pri konjih	17
O napajanji konjev	18
Kaj je v spomladi s travniki storiti	18
Zelena detelja konjska krma	19
O konjereji	19
Poskušnja plemenskih žrebcev, koliko morejo zdržati	21
Kako krmiti plemenske žrebce	22
Žvale poljedelskih konjev	23
Zlata ruda kmetičeva	23
Plesnivo seno	24
Zoper oteklino in vnetje oči	24
Šóta ali torf kot stelja	24
Gnojenje z apnom	25
O razvitku konjereje	25
Kako negovati kožo konj	26

	Stran
O izreji konj	27
Kako vpregati vozne konje	28
O deželni konjereji	28
Kako potrebno je žrebetom gibanje	29
O kopitih žrebet	31
Ali naj rabimo podkove ali ne	32
O konjereji	32
O noriškem plemenu	34
Kako se prenese barva konjske dlake	35
O mazanji kopit	37
Kako je treba ravnati s konji	37
O konjereji naše dežele	40
Nektere opombe z ozirom na zimski čas	42
Težka konjska plemena v Avstriji	43
Kaj škoduje deželni konjereji	46
Napake konj, za katere mora prodajalec jamčiti	47

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

GS

0 704 875

201501588

COBISS 0

C. k. vseučiliščna tiskarna 'Styria'
